D·N
31/12 1951

Frihetens försvar blir starkare

Det förra årskiftet var det mörkaste efter krigets slut. Något i Korea hade under december 1950 hastigt försämrats: Förenta nationernas offensiv, som enligt MacArthur skulle leda till fred före julen, hade förbytts i ett förkrossande nederlag genom Kinas ingripande, och vid det nya årets början strömmade de kommunistiska arméerna in i Sydkorea för att den 4 januari erövra Söul. I Västeuropa fruktade man en amerikansk atombombning av de kinesiska baserna och ett nytt världskrig med snabb rysk ockupation av de nästan försvarslösa demokratierna på kontinenten. Fruktan och defaitism vände sig i kritik och tvådjan mot USA, det land som man redan lärt sig att betrakta som beskyddare och hjälpare. "Släpp Korea, go vika i Asien och försvara oss", det var der maning som mer eller mindre öppet och bestämt riktades till Amerika. Den svenske utrikesministern, som i oktober anslutit sig till Achesonplanen med dess syfte att underlätta hjälpaktioner, till angripna stater, förklarade i december FN:s och USA:s nederlag i Korea oundvikligt och uppfordrade de besegrade att ge vika — det var ett särskilt lägt inlägg under ett tumult som erinrade om panik inför Hitlerstormen.

Sådana ord är omöjliga just nu. Korea, det avlägsna och okända område som slumpen gjort till symbol och centrum för världskonflikten, ger vid detta årskifte kraft åt tron att demokratierna genom sammanhållning skall kunna avvärja och därmed avskräcka från angrepp. De långa förhandlingarna om vapenstillestånd är inte avslutade, och de ger ständigt nya bevis för den totalitära gemenheten. Men frogten i Korea är konsoliderad, USA har visat sin vilja att slutföra den påtagna försvarsuppgiften, och intet skäl finns att befara sådana efterspel som ökar angriparnas övermod och därmed faran för framtiden.

Också i stort har befästandet av de fria staternas front fortsatt. En av de snabbaste och väldigaste omkastningarna i historien närmar sig sin fullbordan. För några år sedan gick frontlinjen mellan västmakterna, Ryssland och Kina å ena sidan, Tyskland, Japan och Italien å den andra. Nu är de tre besegrade staterna på väg att infogas i västmakternas nya försvarslinje, linjen mot Ryssland och Kinas röda nazism: Västtyskland självstyrelse närmar sig självständighet och tysk upprustning förbereds, Italien är med i Atlantpakten och behandlas alltigenom som likaberättigad part, Japan har fått fred och hör till de allierade. Denna omvandling av konstellationerna — med åtföljande förändringar i propaganda och folkliga förestallningar — kan egga ironin och freata till funderingar över det bräckliga i mänskliga beräkningar; det kan dock inte förnekas att den lilla bit på vägen som vi tror oss kunna överblicka blivit tryggare genom att de gamla demokratierna gjort C:o besegrade tillbundsförvanter efter att ha krossat deras tyranniska regimer.

Viktigast är försvarsorganisationens stärkande i de stater som är på en gång fria och mäktiga, USA:s försvarsbudget är uppe i 60 miljarder dollar mot knappa 14 miljarder under de första efterkrigsåren. Motsvarande summa för England kan nästa år väntas bli 1.800 miljoner pund, för Frankrike borträt 1.000 miljarder franc (15 miljarder kronor). Företaget i produktion sentemot åtföljande bevaras; i fråga om stål beräknas USA:s och Västeuropas tillverkning i år till 154 miljoner ton (av vilka över 38 miljoner kommer på Västeuropa) mot 41 miljoner inom Ryssland och satellitaterna.

Den amerikanska atombomben har under åren efter krigets framsått som den fria världens främsta skydd. Men den överviktt som USA har på detta område och efter all sannolikhet är garanterad för många år framåt även sedan Ryssland börjat producera atombomber kan, har det sagts, inte hindra Sovjetarméerna att översvämma Västeuropa och att förvandla kontinenten till en starkare bastion än Hitlers "Festung Europa". Nu är utbyggnaden av det fria Europas markförsvar i full gång trots slitningarna kring organisationen av en europeisk armé. Vid årskiftet beräknas 18 allierade divisioner stå i Västtyskland mot sju divisioner för ett år sedan. Det innebär — med hänsyn till att dessa divisioner är starkare än de ryska — att västmakterna i Västtyskland har ungefär samma antal trupper som Ryssland i Osttyskland och Polen (omkring 25 divisioner). Även om de ryska reserverna ännu är ojämförligt starkare och kan sättas in snabbare, blir härigenom ett överraskande anfall försvårat, och den snabba framrnarsch till Atlanten som sedan 1945 varit Europas mardröm kan anses utesluten.

Att det av kriget ruinerade och lemlästade Europa några få år senare skall ägna så stor del av sin kraft åt militära ändamål, att Amerikas produktion, som kunde befrukta framsteget över hela världen, skall koncentreras till vapen — det förnims av alla som något obyggligt och förnedrande. Det är förståeligt att många som inte vill eller kan se långt vänder sin ångest och sitt äckel inför läget till avsky mot rustningarna och krigsförberedelserna. Liksom ett barn, omedvetet om sjukdomen, hatar läkaren och medicinen. Men realiteten är att de folk som nu rustar i samverkan i sällsynt hög grad gör det under tvång och utan egen skuld; det är den nya ryska imperialismen som förbrytt deras förhoppningar i hård motståndsvilja och väldiga försvarsinsatser. Och de fria folkens rustning är den enda väg på vilken freden möjligen kan bevaras — utom den totala underkastelsens väg. En demokratisk gemenskap som lider mycket av sin styrka så till uppgifter vilka ter sig främmande och i grunden motbjudande är i dagens läge oförsvarbara — det är villkoret för att själva demokratin skall fortleva.

Nya förvrängningar i Molanderaffären

Morgon-Tidningen, som hösten 1948 drev en återsörig och som klart lögnaktig avsiöjad kampanj mot folkpartiet och hr John Bergvall beträffande partiets finanser, påstår nu med anledning av ett sakkunnigbetänkande om partiernas pengar att den hade rätt 1948. Tidningen gör gällande att dess uppgifter om 3,5 miljoner kronor i folkpartiets namn på ett bankkonto stämmer ganska bra med 1948 års valutgifter för detta parti. En uppgift om hela partiets samlade valkostnader jämställs egenmat med tidningens påståenden om ett på en bank i Stockholm i folkpartiets Stockholmsavdelnings namn stående belopp. En liknande undanmanöver sökte tidningen göra i ett inlägg den 8 september 1948 sedan hr Bergvall klargjort att regeringsorganets uppgifter var felaktiga. Skulle det inte, insinuerade tidningen, kunna förhålla sig på det sättet att hr Bergvall hatt hela partiets pengar placerade i Stockholmsavdelningens namn?

Denna brasklapp — insinuera i ett ögonblick av vacklan — kan dock inte dölja att tidningens hela kampanj gällde folkpartiets Stockholmsavdelning. Dagen innan hade regeringsorganet anfört: "Våra uppgifter går ut på att Stockholmsavdelningen av folkpartiet vid en viss angiven tidpunkt våren 1948 enbart i ett sammanhang disponerade över ett belopp av 3,5 miljoner kronor." Den 12 septemher hade följande lästs på tidningens första sida: "Riksdagsman Seth Molander intygar under edlig förpliktelse att en annan person för honom uppvisat ett dokument, av vilket framgick att folkpartiet i Stockholm vid viss angiven tidpunkt under första halvåret 1948 disponerade ett belopp av omkring 3,5 miljoner kronor." Tydligare än Morgon-Tidningen själv har gjort kan det inte sägas att kampanjen gällde folkpartiets Stockholmsavdelning.

Då hr Bergvall för övrigt aldrig diskuterade partiets samlade valkostnader — en mindre förnekade att dessa kunde uppgå till mycket betydande belopp — skulle en kampanj mot honom på den punkten ha varit meningslös. Att huvuddelen av valkretsarnas pengar skulle stå på bankräkning i Stockholm är därtill en alltför absurd tanke för att kunna tänkas på allvar ens av Morgon-Tidningen. Och hur regeringsorgnet än vänder på saken faller hela agitationen på att ett belopp på 3,5 miljoner kronor över huvud aldrig fanns på något bankkonto vare sig i Stockholmsavdelningens eller partiets namn.

När tidningen nu gör gällande att den hade rätt 1948 är den skyldig att besvara ett par frågor: Var således den aktion som inom socialdemokratiska partiet efter kampanjens förolyckande företogs mot hr Molander felaktig? Hade Morgon-Tidningen, som stödde sig på hr Molander, rätt, måste ju också hr Molander ha haft rätt. Menar Morgon-Tidningen — vilket är konsekvensen av tidningens senaste påståenden — att nuvarande finansborgarrådet 1948 lämnade falska uppgifter om folkpartiets finanser? Tidningen bör i så fall säga detta rent ut.

Nej, sanningen är att regeringsorganets uppträdande i denna fråga är något oerhört i politisk debatt. Man har gjort ett fruktansvärt misstag, man har ärekränkt oförvitliga medborgare och beskyllt ett demokratiskt parti för lögnaktiga uppgifter. I stället för att öppet erkänna sitter man kommen undan de oförrätter man begått med nya beskyllningar mot de förorättade.

PRESSGRANNAR

Det största allmänna intresset knyter sig till kommittens åsikt om de offentliga tjänstemännen och de fackliga stridsåtgärderna, skriver Svenska Dagbladet (h) om förhandlingsrättskommittens betänkande. Härvidlag vill kommitén ha utsagt att stats- och kommunaltjänstemän visserligen icke får gå i strejk och icke ligga ner arbetet men att det är annan uppgörelse, i motsats till vad som nu gäller (skall dock alla stats- och kommunaltjänstemän, alltså även de som har fullmakt och konstitutorial, få opsällande till uppsägning, dva blockadvapnet lämnas oreglerat.

Härsemot reserverar sig direktör Eric Törngren i Svenska stadsförbundet, som påyrkar generell förbud mot blockad av lediga statliga och kommunala tjänster. Med sin radikala inställning avviker kommitén vidare obligatorisk skiljedom eller en lagstadgad särskild arbetsmarknadsnämnd avsedam en beredskapslagstiftning, som skulle lägga färdig i förväg för att förhindra maxuppsägningar från offentliga tjänstemän. I sista hand säges dock kommitén räkna med att en tjänstetillträdig, utformad efter det aktuella läget i varje särskild konfliktsituation, skall tillgripas, dvs. en uppsägning av den ber in casu, som framkallade så häftig kritik i sjuksköterskeconflikten på sensommaren. Detta kommittens vidhållande av status quo är oförsvarligt det ansnda av alla föreliggande alternativ.

Kommittén lugnar sig med sin förklan "på de förhandlande parternas goda vilja och att systemet med kollektivavtal skall innebära en möjlighet till avspänning". Svenska Dagbladet fortsätter:

Historiskt sett har kollektivavtalet alltid primärt varit ett fribrev på rätt till lovna stridsåtgärder och först småningom har det på allmänna arbetsmarknaden blivit ett fredsdokument. Man behöver ingalunda befara att flertalet av här ifrågakommande tjänstemannaorganisationer äro särskilt stridslystna. Men en sådan expert som redaktör Ragnar Casparsson hade nog vinns händelser från årets mest uppseendeväckande konflikt i tankarna när han nyligen i en enquête skrev att han hade "det allmänna intrycket att nyutkomna organisationer ibland tillgripa omdigt häftiga åtgärder i med erfarenhet följer moderation och faktiskt förnuft". I varje fall kan kommittés ståndpunkt till de s. k. allmänfrågan arbetsstilleståndens fråga vara det sista ordet i denna viktiga samhällsfråga.

Att de unga avanisationerna är betaat är i och för sig inte något argument för långtgående lagstiftningsåtgärder. A jandra sidan måste det sägas att tjänstepliktslagar, tillgripna för aktuella fall, utan att några generella giltiga regler uppställts i förväg är en osympatisk utväg. De får — som i sjuksköterskekonflikten — närmast karaktären av utpressningsmedel i förhandlingsrna.

Också Morgon-Tidningen (s) har på känn att säta ordet inte är agt om de offentliga tjänstemännens anställningsvillkor.

Förhandlingsrättskommittén har sålunda icke kommit med några revolutionerande nyheter. Närmast får man väl betrakta betänkandet som ett förslag till en smidigare anpassning till nu praktiserad ordning. Emellertid kan detsamma utgöra ett gott underlag för en vidare diskussion kring hithörande ämnen.

Utan att blinka bortser DN från det område där tidningen tidigare envetet hävdat att medeltalningar föreligger, skriver Aftonbladsnen (s) med anledning av Dagens Nyheters sändagsledare om samregering:

Utrikespolitiken nämns inte ena. Man kan inte tolka detta på annat sätt än att professor Tingsten gärna offrar tanken på Sverige anslutning till Atlantblocket, om han kan vinna gehör för idén om en permanent samlingsregering.

Dagens Nyheter arbetar för Sveriges inträde i Atlantpakten. Men sälkrfället måste förutsättningen för ett sådant inträde vara en stark enslutning inom representationen; i själva verket är intet av de svenska partierna anhängare av Atlantpakten. Men naturligtvis hindrar det inte Dagens Nyheter att verka för inträde. Är Aftontidningen så onedvetten av lojalitet att den arbetar bara för förslag som har en riksdagsmajoritet bakom sig?

Skatt till Göran 197 samt Bromma 278 och 280

På onsdagen återupptar överståthållarkretsens skatteutvekling utskottet av skattelevkningen. Denna dag kommer skattepengar med posten till taxeringsdistrikten Sankt Göran 197 samt Bromma 278 och 280.

På torsdagen kommer skattelevkning till taxeringsdistrikten Sankt Göran 194, Brännkyrka 220 och 222, Enskede 241 och 243 samt troligen i till ytterligare ett par tre distrikt.

Myra i decemberstorm

DEN 5 OKTOBER 1747 lämnade den nyutnämnde Åboprofessorn Pehr Kalm Uppsala för att via Göteborg och England ta sig över till Nordamerika. Han hade bråttom och lät skjutsbönderna piska på hästarna. Redan den 12 oktober vid middagstiden skramlade han in i Göteborg, men mötes där av meddelandet att nästa bät till England avgick först om sex veckor. Hur snabbt han än rest genom landet hade han inte förnummat att i ain dagbok göra nyttiga annotationer. Han redogör utförligt för torvtagningen i Västergötland och berättar att bönderna i detta landskap ofta har spjällen ovanpå skorstenarna som ett slags lock. För att stänga dem var de tvungna att stiga upp på taket. Men några mekaniska begåvningar begagnade sig av långa stänger, vilka var monterade som brunnsvinglar.

Kalm hade lärt sig att se av sin lärare Linné. Han levde i den moderna naturvetenskapens gryningstid och kände sig livad av tanken på den ljusa och långa dag som han var övertygad om låg framför mänskligheten. Men samtidigt levde han kvar i auktoritetsnattens trygga mörker. Han var son till en präst och var själv präststuthilad. Det förutsättningslösa sökandet och den fria tanken tedde sig inte för honom som ett hot mot den gamle gode Guden, som satt i orubbat bo. Världen var den bästa av världar, och ingen jordbävning i Lissabon hade ännu skakat sinnena. Bacha musik talade sitt lugna trosspråk.

Det var nyttan Kalm spanade efter, och han noterade allt som kom i hans väg. Han var den flitiga myran som kröp fram över jorden, samlaren, sanningens ödmjuke tjänare. Men han blev därför inte när Han skildrade sin stora amerikanska resa, tråkig. Hans reseskildring hör till den angenämaste lektyr jag känner. Jag har inte svårt att förstå Benjamin Franklin, vilken, då han mottog ett brev från sin vän Kalm skildrande ett besök vid Niagarafallen, tog sig för att publicera brevet. Det var verkligen en skildring som skulle ha prytt vilken publikation som helst, fylld som den är av klarögda iakttagelser och dramatiskt utformade anekdoter. En höjdpunkt utgörs av berättelsen om de två berusade indianerna som hamnade på den lilla ön mitt i fallet och räddades av den rädige franske ortsbefälhavaren.

I sex veckor fick Kalm alltså stanna i Göteborg. Han använder tiden väl och studerar åkerbruk och fiske i trakten. Läsaren får en lektion i konsten att tillverka eldsärmes och instruerar även i bästa sättet att använda ett åljuster. Kalm lämnar bland annat den trevliga uppgiften att bönderna vid denna tid ofta använde hummerskor som svandoor. I Bohuslän användes hummerklorna av de fattiga ej sällan som lyktor i stall och ladugård. Man sätter ett litet talglius inne i klon, och det brinner där skyddat och kastar genom skalet ett svagt rött skan in i det heta ladugårdsdunklet.

Den 30 november lättade det skepp där Kalm beställt plats äntligen ankar. "Vi lämnade snart de kära svenska klippor samt överantvardade oss i den stora Gudens behag", skriver Kalm. Det blev en svår resa. Norr om Jutland mötte en svårartig storm, och vågorna började gå himmelshöga. Kalm tog det, som anstod en man med hans namn, till att börja med lugnt och fick sig ett gott skratt då en bur med höns som stod på däcket åkte över bord. Men han hade snart anledning att ångra sin munterhet. Båtsmännen som klättrat upp i masten för att bärga seglen hade en dast hurnait halvvägs upp då samtliga segel sprängdes i bitar av vinden. Vågorna började slå över hela skeppet, som ibland var helt begravt av vattenmassorna. Skeppet var lastat med järn, och ovanpå järnet var sex stora kanoner surrade. Av fartygets väldsamma rörelser slets kanonerna loss och slungades under ett väldsamt dån från den ena sidan till den andra. I varje fjonhlick fruktade man att de skulle slå hål i fartygssidan. Skeppet sprang läck, och matroserna som arbetade vid pumparna stod snart till midjan i vattnet. En stor del av manskapet greps av sådan dödsskräck att de gömde sig undan och vägrade att arbeta. Under hela stormen, som rasade ett dygn, stod Kalm och höll sig fast i trappan ner till kabyssen. Han vägade inte släppa taget, och det iskalla vattnet skölide över honom. Nedanför honom det vanvettigt dansande skrovet, som tycktes dömt till undergång. Ovanför honom vågor och en rnätsvart himmel. Den ende ombord som höll modet uppe var kaptenen, Hahne hette han, som förmanade alla och var allestädes närvarande. Det var ett dödens dygn. "Det, som oss än tydligare ställde faran för ögonen", skriver Kalm, "var att en stor del av sjöfolket, som tillförne föga annat lärt höra av sig än eder och svordomar vid vart ord, voro nu alla gudfruktiga och beredde sig till döden."

Då stormen bedarrat sökte sig manskapet greps av sådan dödsskräck att de gömde sig undan och vägrade att arbeta. Under hela stormen, som rasade ett dygn, stod Kalm och höll sig fast i trappan ner till kabyssen. Han vägade inte släppa taget, och det iskalla vattnet skölide över honom. Nedanför honom det vanvettigt dansande skrovet, som tycktes dömt till undergång. Ovanför honom vågor och en rnätsvart himmel. Den ende ombord som höll modet uppe var kaptenen, Hahne hette han, som förmanade alla och var allestädes närvarande. Det var ett dödens dygn. "Det, som oss än tydligare ställde faran för ögonen", skriver Kalm, "var att en stor del av sjöfolket, som tillförne föga annat lärt höra av sig än eder och svordomar vid vart ord, voro nu alla gudfruktiga och beredde sig till döden."

Då stormen bedarrat sökte sig

Kultursidan i
DAGENS NYHETER
Sveriges ledande på olika områden
Litteraturkritik:

OLOF LAGERCRANTZ, fil. dr, chef för DN:s kulturavdelning.

BO BERGMAN, en av Sveriges största diktare, har sedan 1905 skrivit i Dagens Nyheter om litteratur och teater.

JOHANNES EDFELT har som kritiker ett vidsträckt register. Han har skrivit en utomordentlig studie över rysk litteratur och har djupa kunskaper om Dostojevskij. Lika nära står han den tyska diktningen, Hesse, Ritzler, Carossa, Bredel, framför allt. Som lyrikrecensent har han ett utmärkt vitbalanserat estetiskt omdöme. Han kommer under 1952 att medverka i Dagens Nyheter liksom tidigare som lyrikrecensent och som rapportör från ryska, finländska och tyska litteraturfält.

KNUT JAERSSON är som kritiker i främsta rummet moralist, sburu ordet moralist i hans fall får tas i allt annat än konventionell mening. Hans metod är det stilfamma bärdsgnandet i diktverken. Han förenar en skarp blick med en sällsynt estetisk kensliblitet och fin psykologisk förståelse. Han har varit och är en föregångsman, och hans smak och värderingar har satt många spår i det litterära medarbetandet. Han kommer under 1952 att medarbeta i Dagens Nyheter med recensioner och kulturartiklar.

Andra litteraturkritiker i DN:

Barbro Alving	Ingvar Holm
Sven Anér	Barbro Hähnel
Ingrid Arvidsson	Rune Johansson
C. G. Bjurström	Arjan Lindberger
Stig Dagerman	Henry Olsson
Gunnar Ekelöf	Jan Olof Olsson
Rabbe Enckell	Hans Ruin
Lars Forssell	Åke Runnquist
Jan Gehlin	Vilgot Sjöman
Sven Hallén	Bernhard Tarschys
Tore Hallén	Gunnel Vallquist
Alf Henriksson	Victor Vinde
Sigurd Hsel	Eva von Zweigbergk

OLLE HOLMBERG, professor i litteraturhistoria i Lund. Ett av de mest tyvande huvudena i en berömd Skånekrets. En kvickare och elegantare recensent kror vi knappast. Han är en stridsman med ett rättrådigt hjärta och var en av de pålitligaste antinazisterna under världskriget. Under 1952 kommer han bl. a. att skriva en serie artiklar om svenska memoarverk, bärjande med Tyrnanelen, Axel von Fersen, Skjöldebrand fram till Carl Larsson.

ERIK LINDEGREN hör till de få betydande lyrikar vilka även som kritiker står i främsta ledet. I den psykologiska analysen ligger hans främsta styrka, hans prosa har en tung slagkraft och en associationsrikedom och en nervspritfande vitalitet som har få motstycken i vårt land. Han kommer även under 1952 att medarbeta i Dagens Nyheter med recensioner och kulturartiklar främst om anglosaxisk litteratur.

INGEMAR WIKKLIUS är sedan ett par år bosatt i Härtel av Rönnen, i Zürich, och har där utmärkta möjligheter att på nära håll följa kulturutvecklingsgrana i Mellaneuropa. Under 1952 kommer han att ge rapporter om den tyska och österrikiska diktningen efter krigot, vilken alltjämt är otillräckligt känd hos oss. Därtill kommer han att som tidigare vara verksam som skarpsynt recensent av nordisk skönlitteratur.

Prenumerera på
DAGENS NYHETER
Sveriges mest lästa dagliga tidning

A-N-Z
AUSTRALIA AND NEW ZEALAND BANK LIMITED
Sammanslagning av The Bank of Australasia Limited och The Union Bank of Australia Limited
Den nya banken, som bildats genom sammanslagning av The Bank of Australasia Limited och The Union Bank of Australia Limited, har fått namnet
AUSTRALIA AND NEW ZEALAND BANK LIMITED
HUVUDKONTOR
71 Cornhill, London, E.C.3, England
Telegramadress: ANZBANK STOCK LONDON
AVDELNINGSKONTOR I LONDON
4 Threadneedle Street, E.C.2
263 Strand, W.C.2
6 Albemarle Street, Piccadilly, W.1

Med tack för angenäma affärsförbindelser under det gångna året tillönska vi alla våra kunder
ETT GOTT NYTT ÅR
KULLBERG & JOHNSON
Renault specialist

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.